

LBRIS

We know
books

Anita Desai

Lumina clară a zilei

Traducere din limba engleză
și note de Oana Zamfirache

EDITURA
ART

Acum gurul cânta:

— Lumea voastră este lumea pescuitului și vână-
tului. Lumea mea este cea a plânsetului la amurg.

Mâna lui Bim zbură în sus, să-și dea părul cărunt
de pe față și se aplecă încântată către Baba:

— E din poetul Iqbal. Unul dintre poeții favoriți ai
lui Raja.

Baba dădu ușor din cap. Fața îi era gravă, ca o
imagine sculptată în piatră, ascultând.

Vocea bătrânului cântăreț urcă și mai sus, într-o
spirală ascendentă de pasiune și durere:

— În lumea voastră sunt supus și constrâns, în
lumea mea, Tu ești cel care conduce.

— *Vah! Vah!* strigă cineva fermecat – putea fi
chiar bătrânul tată care asculta singur pe verandă –
și cântărețul ridică o mână tremurândă în semn de
recunoștință.

Cuprins

I	9
II	95
III	208
IV	285

Cucii koel au început să cânte înainte de zori. Glasurile lor sunau printre copacii întunecați ca un aranjament de clopote, chemându-se unele pe altele și răspunzându-și, imitându-se și ademenindu-se reciproc în triluri mai înalte și mai ascuțite. La răsăritul soarelui răsunară din ce în ce mai multe și, în cele din urmă, când nu mai putu să suporte chemarea jeluitoare din glasurile lor, Tara s-a ridicat și a ieșit pe verandă, unde albul deplin al luminii soarelui văzatic își deschisese drum printre stâlpii rotunzi și florile violete de bougainvillea. Trăgându-se câțiva pași înapoi, apărându-și ochii cu mâna, se uită după păsările care o chemaseră, dar nu văzu nimic. Scaunele de trestie de pe verandă erau goale. Un șir tăcut de furnici trecu pe lângă picioarele ei, coborî treptele spre grădină. Apoi zări silueta albă a surorii sale rătăcind pe aleea pe care în copilărie o numeau „aleea trandafirilor“.

Ridicându-și poalele lungi ale cămășii de noapte, Tara o luă la fugă pe scări, aplecându-și capul în fața soarelui de dimineață, care-i cădea pe ceafă ca o sabie de oțel, și traversă peluza cu iarba uscată și foșnitoare,

alăturându-se surorii sale care stătea și privea, zâmbind.

Aleea trandafirilor era o fâșie de iarbă, având încă dungii verzi și gri, situată între două răzoare de trandafiri, în capătul peluzei, unde un șir de copaci mărginea grădina: smochini și stejari argintii, aguzi și eucalipti. Aici mai era încă umbră și Tarei i se părea că era singura parte cultivată; toate celelalte, chiar și papaya și lămâii, tufișurile de hibiscus și de leandru, răzoarele de canna, păreau lăsate în voia prafului și a întâmplării, să se descurce cum puteau împotriva căldurii și a soarelui de vară.

Dar aleea trandafirilor fusese păstrată aproape la fel cum fusese odată. Sau poate nu? Tarei i se părea că erau mult mai mulți trandafiri când era ea mică – cei roz parfumați, în tufe bogate, cei micuți și creți, albi cu o nuanță de verde, cei galbeni, catifelati și mirosind a ceai, nu doar florile astea stacojii, mărunțele și neînsemnate, care atârnavă anemic pe tulpinile lor subțiri. Tara ajunsese să-i cunoască în acele dimineți în care se ținea după maică-sa, care era însărcinată cu cel mai mic dintre copii și fusese sfătuită să facă ceva mișcare. Mamei sale nu-i plăcea să facă mișcare, probabil nici faptul că urma să aibă încă un copil, și se plimba cu brațele încrucișate, afundată în gânduri, în timp ce cucii koel se imitau și țipau zburând în picaj spre copaci. Tara dansase și țopăise după ea flecărind, până când zări ceva strălucind sub o grămăjoară de petale căzute de trandafir – o perlă, un

inel de argint? – și se năpusti într-acolo cu un strigăt care o trezi pe maică-sa din reverie făcând-o să se oprească și să se încrunte. Tara dădu cu încântare petalele la o parte descoperind un melc mic și alb. Fața i se strâmbă dezgustată, maică-sa se întoarse cu spatele și se îndepărtă fără nici un cuvânt, lăsând-o pe Tara în genunchi pentru a contempla natura deziluziei.

Dar iat-o pe Bim. Căruntă și plinuță acum, nu foarte diferită de felul în care arăta mama lor, dar prezentă, vigilentă, privind-o cercetător, cu toată atenția. Bim izbucni în râs văzând-o pe Tara cum gâfâie în înflăcărarea ei.

Tara râse și ea.

– Bim, vechea alee a rozelor mai e încă aici.

– Bineînțeles, numai că, de la an la an, trandafirii au crescut din ce în ce mai mici și mai bolnavi, spuse Bim și se aplecă să scuture o creangă lungă și fusiformă de care atârna un trandafir înflorit deplin.

Se dezintegrează pe loc, dezvăluind un centru micuț și golaș și câteva stamine jalnice care se agățau de capul chelios, petalele căzând grămăjoară pe pământul de ciocolată.

Tara deschise gura, îngrozită de distrugerea unui trandafir în floare – nu ar fi putut niciodată să facă acel gest –, și apoi văzu cum petalele căzute se împrăștie. Cum privea, o petală se răsturnă descoperind licărirea – unei perle? unui inel de argint? Ceva care străluci, scânteie și apoi dispăru – și văzu

că era melcul copilăriei sale, care, încet, resemnat, își croia drum de sub floare spre un bulgăre de pământ, ca să cadă de pe vârful lui și să aterizeze pe spate – un etern Sisif în miniatură. Bătu din palme și strigă:

– Uite, un melc!

Bim se uită la sora ei surprinsă și amuzată. Era oare Tara, femeie matură, mamă a două fete în toată firea, încă îndeajuns de copilăroasă încât să se joace cu un melc? Avea să se lase în genunchi să-l pescuiască pe o frunză și să-l privească lăsându-și urma albuminoasă, ridicându-și antenele, uitându-se în jur cu ochi bulbucăți și apoi, doar cu o clipă înainte ca frunza să tremure și să alunece în jos, retrăgându-se în cochilia lui palidă?

În timp ce Tara îndeplinea riturile copilăriei asupra creaturii aflate la locul potrivit, Bim stătea cu capul aplecat, trăgând de părul care-i atârna despletit în jurul feței, așa cum făcuse când stătuse la patul fratelui său în acea vară când fusese bolnav, cu fruntea sprijinită de capătul patului, cu o carte de poezii deschisă în poală, citind cu voce tare versurile:

*Acum adoarme petala stacojie, acum cea albă;
Nici chiparosul nu se mișcă pe cărările palatului;
Și nici nu clipește nervura de aur
de pe cristelnița de porfir:
Licuriciul se trezește...*¹

¹ Poezie de Lord Alfred Tennyson (n.tr.).

Buzele i se mișcau în ritmul versurilor pe care uitase că le mai știe și pe care și le amintise când văzuse petalele stacojii căzând grămăjoară peste melcul din noroi, dar nu voia să i le recite Tarei. Nu voia să rostească versurile ca pe o incantație care să reducă la viață acel an, acea vară în care el fusese bolnav și ea îl îngrijise, când se întâmplaseră atât de multe atât de repede. Pentru a îngropa totul încă o dată, își scoase vârful piciorului și împrăstie uniform petalele pe pământul umed.

Acum mâna Tarei tremura, frunza pe care o ținea în mână căzu și creatura condamnată alunecă fără un sunet înapoi pe pământ.

Amândouă stăteau și se uitau cum zăcea acolo, șocat și încremenit.

Tara murmură:

– Semeni atât de mult cu mama de la distanță, Bim – adică, așa e – soarele...²

Își dădu seama dintr-odată că lui Bim nu i-ar fi plăcut comparația.

Dar Bim nu părea să fi auzit sau să-i pese.

– Ai dormit bine? întrebă în schimb, căci noaptea trecută, în drum de la aeroport, Tara râsese și spovăise și pretinsese că era prea emoționată ca să poată dormi.

² Joc de cuvinte intraductibil în limba română. Bim are aceeași transcriere fonetică cu *beam*, care în limba engleză înseamnă rază (n.red.).

— Cum aş fi putut să dorm? strigă Tara râzând și pomeni de cucii koel de dimineață și de lătratul câinelui din timpul nopții și de țăntării care bâzâiau și înțepau în întuneric, în timp ce se plimbau amândouă pe cărăruia cu iarbă, Tara în cămașa ei de noapte dichisită, din nailon albăstrui și cu papucii ei de casă eleganți și argintii, iar Bim într-o ciudată îmbrăcăminte fără formă, făcută de mână, pe care Tara își dădea seama, și-o confecționase dintr-un vechi sari de bumbac, căruia îi cususe în partea de sus ambele părți, lăsând loc pentru brațe și tăind o bucată lată pentru gât. Pe margini avea o pereche de papagali, unul albastru și altul verde, ceea ce scăpa rochia de mediocritatea totală și o făcea – Tara zâmbi la acest gând – originală.

— Ce mai latră! spuse ea din nou. Nu se plâng vecinii?

— Cred că în cele din urmă s-au obișnuit sau și-au dat seama că nu are nici un rost să se plângă – nu am de gând să-l leg cu lanțul și, așa cum le spun când protestează, are o voce așa frumoasă, că e o plăcere să-l auzi. Nu e ca scâncetul și scheunatul câinilor de ținut în poală, așa cum au alți oameni, spuse ea, ridicându-și capul cărunt.

Deși vorbeau în șoaptă, nu mai tare ca niște păsărele, câinile probabil și-a auzit numele sau și-a dat seama că se vorbește despre el. Când Tara ieșise pe verandă, era adormit sub divanul de lemn, ascuns sub pledul de bumbac în dungii, și doar dădu din

mustăți când o auzi trecând pe lângă el. Acum apăruse dintr-odată pe cărăruia de iarbă alături de ele, stând cu cele patru picioare foarte depărtate, cu nasul băgat în bulgărele de pământ unde melcul încă se mai zbătea inutil să se ridice. Când căzu în cele din urmă într-o parte, câinele strănută zgomotos.

— Badshah! strigă Bim, încântată de spectacolul pe care îl dădea câinele, cu un ochi scânteind la auzul vocii ei aprobatoare, cu celălalt urmărind melcul.

Dar acesta dispăru sub petalele de trandafiri încă o dată și câinele se îndreptă legănându-se spre ele, își trecu nasul umed peste gleznele lor, râcăi cu labelle murdare călcâiele papucilor, salivând pe picioarele lor, și apoi o zbughi de lângă ele, deschizându-le drumul.

— Îi place întotdeauna să fie primul, îi explică Bim.

— Câți ani are, nouă sau zece?

— Doisprezece! exclamă Bim. Uite, are mustățile albe, zise, aplecându-se spre capul lui și apucându-l de urechi, făcându-l să stea nemișcat, cu capul presat de coapsa ei. Închise ochii și scoase un zâmbet ridicol de plăcere din cauza atenției pe care o primea, apoi se trase în spate, cu o urmă de salivă scurgându-i-se de pe fălci pe iarbă, mai bogată și mai neregulată ca urma melcului. E puiul lui Begum, știi, și ea a trăit – cât, paisprezece ani?

Tara își ridică părul de pe ceafă și-l lăsă, cu un oftat, să cadă la loc, bogat.

— Aici toate sunt ca înainte, nimic nu se schimbă, spuse ea. Obişnuiam să mă gândesc la toate astea – şi cu un gest circular închise robinetul de apă care picura la capătul aleii cu iarbă, copacii care vibrau şi fremătau din cauza păsărilor, câinele care înainta în salturi, trandafirii – şi văd că e exact la fel, de fiecare dată când venim acasă.

— Şi asta te dezamăgeşte? întrebă sec Bim, aruncându-i o privire dintr-o parte. Ai fi vrut să vii şi să găseşti o schimbare?

Dintr-odată faţa Tarei se încordă într-o încruntătură, ca şi cum acest gând nu-i trecuse niciodată prin minte şi acum o îngrijora.

— O schimbare? Ce fel de schimbare? Vrei să spui casa proaspăt vopsită, grădina îngrijită, oameni noi care să vină şi să plece? O, nu, cum aş fi putut să mă gândesc la asta?

Şi păru sincer tulburată de o astfel de posibilitate.

— Dar n-ai vrea să te întorci la viaţa de dinainte, nu-i așa? continuă Bim să o sâcâie cu vocea aspră. Toată monotonia aia, toată plictiseala, aşteptarea. Ai mai vrea să trăieşti din nou așa ceva? Bineînţeles că nu. Cunoşti tu pe cineva care ar prefera – în taină, sincer, în adâncul sinelui – să se întoarcă *cu adevărat* în vremea copilăriei?

Încă încruntată, Tara murmură fără sens:

— Să prefer faţă de ce?

— Ei, faţă de posibilitatea de a continua, de a creşte, de a pleca, de a vedea lumea, ceva mai mare,

mai liber, mai strălucitor. Bim râse. Mai strălucitor! Mai strălucitor! strigă, umbrindu-şi ochii cu mâna în faţa luminii strălucitoare.

Tara îşi lăsă capul în jos şi se încruntă şi mai mult. Nu putea să creadă că Bim vorbea serios: din experienţă ştia că sora mai mare nu-i lua în serios pe cei mai mici, așa că tot ce putu fu să şoptească:

— Dar tu nu ai făcut-o, Bim.

— Eu? spuse Bim monoton, cu ochii încă protejaţi de lumina care curgea pe pajiştea uscată lovindu-se de liziera copacilor. Ei, eu nu mă duc niciodată nicăieri. Cred că ție şi lui Bakul, care aţi călătorit atât, vi se pare ciudat să vă întoarceţi şi să găsiţi oameni ca mine şi ca Baba care n-au călătorit deloc. Şi dacă ar mai trăi şi Mira-*masi*³, nu că ar fi tabloul complet? O imagine decolorată într-o ramă pietrificată?

Se opri să rupă capetele uscate ale unor tufişuri de trandafiri astinşi de boală.

— Mira-*masi* sorbind pe ascuns din sticla de coniac. Baba învărtindu-şi gramofonul. Şi Raja, dacă ar fi aici, făcând pe Lord Byron pe patul de moarte. Şi eu citindu-i. Ai fi putut să te întorci la asta, Tara. Cum ți-ar fi plăcut?

Tara stătea şi se holba la papucii ei argintii, la bulgării de pământ întorşi în răzoare şi la florile împrăştiate şi simţi un fior de neîncredere faţă de Bim. Era din nou crudă? Alt motiv nu ar fi putut fi. Nu ar fi

³ Mătuşă, titlu de politeţe şi respect (n.tr.).

putut da nici un răspuns. Nu spuse nimic și Bim se întoarse și o luă înainte, călcând cu pași mari pe lângă Badshah.

— Asta-i riscul de a te întoarce acasă, în Old Delhi, anunță ea, cu vocea aceea aspră creând fiorul de neîncredere care îi sculase Tarei părul de pe mâini. Old Delhi nu se schimbă. Doar decade. Studenții mei îmi spun că e un mare cimitir, fiecare casă, un mormânt. Doar cavouri adormite. Acum, New Delhi e diferit, din ce-mi spun ei. Acolo se întâmplă lucrurile importante. Din cum îl descriu ei, orașul pare un cuib de purici. Se întâmplă atât de multe, încât trebuie că n-are astâmpăr. Eu nu mă duc niciodată. Baba nu se duce niciodată. Iar aici, aici nu se întâmplă niciodată nimic. Orice s-ar fi întâmplat, s-a întâmplat demult, în timpul Tughlaq⁴-ilor, Khilji⁵-lor, al sultanatelor și al Mogulilor⁶ și al celor ca ei.

Pocni din degete ca să-și acompanieze cuvintele, cu istețime.

— Și apoi englezii au construit New Delhi și au mutat totul acolo. Am rămas aici să ne legănăm

⁴ Tughlaq – Dinastie care a condus nordul Indiei în secolul al XIV-lea, de origine turcă și de credință musulmană (n.tr.).

⁵ Khilji – A doua dinastie musulmană, de origine afgană care a condus mari părți din India între anii 1290 – 1320 (n.tr.).

⁶ Dinastia Mogulilor – Puterea dominantă, musulmano-per-sană, de pe subcontinentul indian de la mijlocul secolului al XVI-lea până la începutul secolului al XVIII-lea. În timpul acestei dinastii a fost construit Taj Mahalul (n.tr.).

într-un colț uitat de lume, devenind din ce în ce mai cărunți și mai plictisitori, cred. Cine nu e cărunț și plictisitor pleacă – în New Delhi, în Anglia, în Canada, în Orientul Mijlociu. Și nu se mai întoarce.

— Poate că sunt eu mai ciudată, ridică Tara vocea curajoasă. Eu mă întorc tot timpul. Și Bakul la fel.

— Vă plătesc călătoria, nu-i așa? întrebă sora.

— Dar nouă *ne face plăcere* să venim, Bim. *Trebuie* să venim, dacă nu vrem să pierdem legătura, cu voi toți, cu casa, cu țara. Bakul a plănuit călătoria asta de luni de zile. Când ajung și fetele mergem la Hyderabad pentru nuntă, iar de acolo vrea să facă tur al țării. A mai făcut-o acum zece ani și spune că e timpul să repete experiența, să se asigure că...

— De ce anume să se asigure?

Întrebarea era ironică, dar Tara își înălță capul cu încredere și mândrie. Și vocea îi devenise mai puternică și mai sigură, așa cum se întâmpla mereu, observase Bim, când vorbea despre soțul ei. Îi spuse lui Bim cu vocea egală:

— Să se asigure că nu a uitat, că nu a pierdut legătura cu realitatea de aici. Dacă pierzi legătura, nu mai poți să-ți reprezinți țara, nu-i așa? sfârși ea, într-o notă stridentă.

Și bineînțeles că Bim simți asta. Spuse printre dinți:

— Hm, nu știu ce să zic. Dacă asta îți spun în serviciul diplomatic, asta trebuie să spui.

— Dar e adevărat, exclamă Tara, abandonând tonul artificial și părând sinceră. Omul trebuie să se întoarcă acasă, o dată la câțiva ani, ca să afle și să se asigure. Mi-aș dori cu adevărat să călătoresc cu el. Dar cu nunta din casa lui Raja presupun că va fi destulă treabă să ne țină ocupate. Vii și tu, Bim? Tu și Baba? N-am putea să mergem împreună? Așa ar fi o reuniune de familie pe cinste. Spune-mi că vii! Ești în vacanța de vară. Ce-ai să faci singură în Delhiul canicular? Spune-mi că vii!

Bim nu spuse nimic. În tăcere, un cârd de grauri își făcu apariția din domurile verzi ale copacilor și, într-o agitație zgmotoasă de ciocuri galbene și aripi maro, dispăru în soare. Pe când țipetele și găgâitul lor încă mai răsunau în aer, au auzit un alt sunet, unul care o făcu pe Bim să se oprească și să facă ochii mari, iar pe câine să ridice capul, să-și ciulească urechile și s-o ia înnebunit la goană printre eucaliptii care creșteau într-un pâlț lângă perete. Ridicându-se în două labe, rupse bucăți lungi de coajă albastră și mov din copacii de mătase roz și, cu capul pe spate, urlă cu vocea aceea strașnică pe care Bim o admira atât de mult și care-i strica – sau îi condimenta – relațiile cu vecinii.

— Ce se întâmplă? strigă Tara în timp ce Bim fugea spre copac, ridicându-și cu mâna marginile cămășii de noapte cu papagali ca să poată înainta mai repede.

Era pisica ei, ghemuită în locul de întâlnire al copacului albastru cu cel roz, neagră și amărâtă că se împotmolise și nu mai știa cum să se dea jos. Descoperită mai întâi de grauri și apoi de Badshah, se simțea dezonorată.

Bim stătea dedesubt, întinzând brațele și chemând-o, implorând-o să sară. Badshah o avertiza să nu facă nimic de genul ăsta printr-o serie de lătrături și scâncete. Tara aștepta râzând, în timp ce pisica își întorcea fața mânioasă de la unul la altul, neștiind în cine să se încreadă. Până la urmă, Bim reuși să o convingă și coborî, alunecând pe trunchiul de satin, mieunând și scâncind nemulțumită de coborârea ei nedemnă. Apoi se află în brațele lui Bim, legănată și protejată de săriturile nestăpânite ale lui Badshah, alintată și mângâiată cu o asemenea afecțiune extravagantă, încât Tara nu se putu abține să nu ridice din sprâncene de mirare și de stânjeneață.

Deși Bim își freca bărbia de capul turtit al pisicii și-i pupa vârful urechilor, păru că observă expresia de pe fața Tarei.

— Știi ce gândești, spuse ea. Te gândești cum fetele bătrâne o iau razna în ce privește animalele lor de companie pentru că nu au copii. Copiii sunt chestia adevărată, crezi tu.

Expresia de mirare se schimbă într-una de vino-văție.

— Ce te face să spui asta? De fapt, mă gândeam la fetele mele. Mă întrebam dacă...

— Exact. Asta spuneam și eu. Crezi că animalele iau locul copiilor pentru noi, fetele bătrâne lihnite după dragoste, spuse Bim cu oarecare satisfacție și lăasă pisica ciufulită pe cărăruia cu prundiș în timp ce urcau spre casă. Dar te înșeli, spuse, mergând cu pași mari de-a lungul aleii bătute de soare. N-ai cum să simți pentru ele ceea ce simt eu pentru sărmanele mele animale.

— O, Bim, protestă Tara, dându-și seama că Bim întrecuse măsura cu ceea ce încheia toate disputele lor din timpul copilăriei, dar nu putu să se explice căci simți apropierea unui corp monstruos de zgomot care părea că-și face loc printr-un tunel îngust, scârțâind, ca apoi să iasă la suprafață cu un sunet metalic, făcând porumbeii ce trăiau sub streășina verandei să-și întindă aripile și să zboare ca și cum ar fi auzit o împușcătură.

Nu Bakul era responsabil pentru disonanța aceasta. El stătea – moale, neputincios – pe unul dintre scaunele de trestie de pe verandă, cu tava de ceai în față, așteptând să vină cineva să-i toarne. Zgomotul suna și zângănea dintr-o cameră din spatele lui. *Sm-o-oke gets in your eyes*, se tânguia o voce angoasată și Tara oftă, umerii căzându-i vizibil cu un centimetru sau doi.

— Baba ascultă în continuare aceleași discuri? întrebă ea în timp ce urcau treptele verandei printre ghivecele imense cu crini sălbatici și ferigi.

— Nu se oprește niciodată. Nici măcar o zi.

— Nu te deranjează zgomotul?

— Nu mă mai deranjează, spuse Bim cu o ușurință a tonului atent căutată. Nici măcar nu-l mai aud.

— E tare, se plânse Tara cu o voce stresată. Înainte mă uitam după discuri ca să-i trimit lui Baba – credeam că i-ar plăcea să aibă altele noi –, dar nu se mai fac modelul ăsta.

— A, nici nu-și dorește discuri noi, spuse Bim. Nu le-ar asculta. Îi plac la nebunie astea vechi.

— Ce ciudat! spuse Tara tresărind la țipătul nemo-dulat care străbătea veranda umbroasă și nemișcată într-un atac destructiv aproape vizibil.

— Noi *suntem* ciudați, ți-am spus, râse Bim, pășind pe podeaua de gresie spre scaunele de trestie și spre tava cu ceai.

— O, Bakul-*bhai*⁷, te-ai trezit. Ai dormit bine? întrebă degajată, așezându-se în fața tavei. Dar în loc să toarne ceaiul, ridică doar ulciorul cu lapte și, aplecându-se, umplu o farfurioară pentru pisică, care se întinse și începu să lipăie înainte ca Bim să termine de turnat, așa că niște stropi îi căzură pe cap și pe mustăți, ceea ce o făcu pe Bim să râdă în timp ce ținea ulciorul în mână, așteptând ca pisica să termine laptele. Apoi se aplecă și umplu din nou farfurioara. Tara, care turnase o ceașcă de ceai pentru Bakul, aștepta ulciorul cu lapte. Când îl primi, mai era puțin pentru ceaiul lui Bakul. Tara îl scutură de ultimii stropi.

⁷ Frate, titlu de politețe și respect (n.tr.).